

Bulakh S. M. Special principles of legal regulation of transfer and displacement of employees in the market economy conditions. The article deals with investigation of current theoretical and practical problems of the special principles of the legal regulation of translation and transfer of employees in the conditions of social transition to a market economy, because these principles take into account the specificity of labor relations.

The author analyzes the domestic legislation on the procedure of transfer and displacement of employees, clarifies the position of scientists from different branches of the law concerning these issues, carries out a comprehensive analysis of theoretical methods and practical results.

This article lists the special principles of the legal regulation of translation and transfer of employees and argues the necessity of their legislative.

To transfer selected the following specific principles: the principle of the obligation of the employee's consent to the transfer; the principle of voluntariness of translation; the principle of the written form of the agreement to amend certain parties of the contract of employment; the principle of non-translation of a temporarily absent employee, which remains a place of work; the principle of the prohibition set test translation; the principle of the accounting profession and the specialty of employees in the translation; the principle of continuing employment after the transfer; the principle of mandatory warranty and compensation when transferring to another location.

The special principles of the legal regulation of the displacement of workers in the conditions of transition to a market economy include the following: the absence of necessity of obtaining the consent of the worker on the move; the motivation of the movement; to change jobs is not contraindicated for employee health.

Keywords: *principle of legal regulation, the transfer of the employee, the movement of the worker, special principle of the employment relationship.*

Надійшла до редакції 19.09.2014

Коваленко А. В.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 349.2

ОСОБЛИВОСТІ РЕЖИМУ РОБОЧОГО ЧАСУ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Досліджено суспільні відносини, що мають місце при виконанні службових обов'язків працівниками органів внутрішніх справ протягом робочого часу. Предметом визначено норми трудового права та практику їх застосування, теоретико-правові дослідження, що стосуються особливостей регулювання робочого часу працівників органів внутрішніх справ. Надано відповідь на питання про правомірність залучення до ненормованої роботи атестованих працівників органів внутрішніх справ. Визначено особливості правового регулювання надурочних робіт працівників органів внутрішніх справ. Проаналізовано відомчу нормативно-правову базу Міністерства внутрішніх справ у питанні регулювання режиму робочого часу працівників органів внутрішніх справ та надано висновки щодо узгодження останньої з нормами чинного трудового законодавства України.

Ключові слова: *ненормований робочий час, надурочні роботи, служба в органах внутрішніх справ, робочий час, міліція.*

Постановка проблеми. Служба в органах внутрішніх справ – різновид державної служби, що відбувається у спеціалізованому органі виконавчої влади і здійснюється спеціально уповноваженими суб'єктами з метою реалізації функцій держави в практичній юридичній діяльності. Вона має всі риси і принципи державної служби як різновиду професійної служби.

Кожен працівник органів внутрішніх справ та члени його сім'ї внутрішньо готові сприймати ненормованість робочого дня, тижня; всі з розумінням ставляться до того, що «на службі» міліціонер перебуває у будь-яку годину доби і день року. І це є відображенням норми Закону України «Про міліцію», де вказано, що працівник міліції на території України незалежно від займаної ним посади, місцезнаходження і часу, в разі звернення до нього громадян або службових осіб із заявою чи повідомленням про події, які загрожують особистій чи громадській безпеці, або у разі безпосереднього виявлення таких зобов'язаний вжити заходів до попередження і припинення правопорушень, рятування людей, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили правопорушення, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції.

Але чи відповідає таке розуміння режиму роботи в органах внутрішніх справ нормам трудового законодавства? Отже, метою дослідження ставимо отримання відповіді на питання – чи мають право керівники структурних підрозділів щоденно проводити по дві оперативні наради: першу о восьмій годині ранку, другу о двадцятій вечора, як трудове законодавство визначає тривалість робочого дня для працівників міліції, якою повинна бути оплата праці працівника, що перебуває в межах підрозділу 10-11 годин на добу?

Відповідно, об'єктом дослідження стали суспільні відносини, що мають місце при виконанні службових обов'язків працівниками органів внутрішніх справ протягом робочого часу. За предмет визначаємо норми трудового права та практику їх застосування, теоретико-правові дослідження, що стосуються особливостей регулювання робочого часу працівників органів внутрішніх справ.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Мета. Питання тривалості робочого часу працівників досліджувались в роботах таких вчених, як В. С. Венедіктов, В. Я. Гоц, М. І. Іншин, М. О. Кабаченко, О. В. Лавріненко, К. Ю. Мельник, О. М. Обушенко, І. В. Пахар, що беззаперечно стали, разом з аналізом практики застосування норм трудового права, основою для висновків у роботі.

Виклад основного матеріалу. Норма робочого часу слугує засобом охорони праці та найважливішою гарантією конституційного права на працю. Згідно з п. 21 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ для осіб рядового і начальницького складу встановлюється 41-годинний робочий тиждень [1] (як відомо, загальна тривалість робочого тижня, згідно з Кодексом законів про працю, становить 40 годин). У необхідних випадках вони несуть службу понад установлену тривалість робочого часу, а також у вихідні та святкові дні. Оплата праці в

понадурочний, нічний час, у вихідні та святкові дні провадиться відповідно до законодавства.

На думку Л. Я. Гінцбург, робочий час повинен бути визначений через виражену в одиницях часу міру праці, яка є обов'язковою для виконання усіма громадянами держави [2, с. 111]. За допомогою міри праці визначає робочий час також С. С. Каринський [8, с. 53].

Якою є мета встановлення та запровадження робочого часу? Відповідь очевидна: по-перше, застосування встановленої тривалості робочого часу таким чином, щоб інтервали робочого та неробочого часу змінювались найбільш оптимальним чином з точки зору охорони здоров'я працівника, його участі у сімейному житті і в різних сферах суспільної діяльності; по-друге, розміщення годин роботи в одиницю часу таким чином, щоб це відповідало інтересам суспільства як для кращої організації праці, так і для більш ефективного використання засобів виробництва [4, с. 119].

Встановлені законодавством тривалість робочого часу і норми виробітку є обов'язковою (суспільно необхідною), за певних умов, мірою праці, визначеною за допомогою засобів технічного нормування [5, с. 16]. Тому міру праці треба визначити як встановлену правом відносно стійку суспільно необхідну сукупну величину праці, виражену в тривалості устанавленого законом робочого часу і закріплену в нормах праці, яку працівник повинен виконати згідно з трудовою функцією, визначеною трудовим договором [6, с. 75].

Законодавство про працю встановлює нормальну тривалість робочого часу 40 годин на тиждень. Воно також передбачає можливість встановлення відхилень від нормальної тривалості робочого часу для певних суб'єктів трудових відносин. Очевидно, що режим роботи в органах внутрішніх справ є винятком із загального правила.

У Кодексі законів про працю вказано, що у випадках, передбачених законодавством, допускаються відхилення в сторону збільшення робочого часу від нормальної його тривалості (ненормований робочий час, надурочні роботи). Тут також важливо визначитись, що включає в себе конструкція «посилений режим несення служби в ОВС» – ненормований робочий час чи надурочні роботи?

Досліджуючи питання щодо працівників з ненормованим робочим днем, О. Ф. Лях ще у 1925 р. писав: “Навантаження цих працівників повинно бути розраховано на нормальний робочий день. Але якщо необхідно виконати в неурочний час яку-небудь окрему, хоча б і значну, роботу, відповідальний працівник або спеціаліст повинні виконати її, не вимагаючи за це особливої винагороди чи будь-яких інших компенсацій” [7, с. 18]. Досліджуючи правове регулювання праці працівників з ненормованим робочим днем, М. К. Воеводенко доходить висновку, що ненормований робочий день – це умова праці, яка полягає або у відповідному характері праці або у можливості переробітку осіб, облік часу яких ускладнений [8, с. 8]. Також О. І. Процевський визначає ненормований робочий день як такий вид робочого дня, тривалість якого визначається нормою робочого часу, хоча у випа-

дках крайньої необхідності робота в позаурочний час може бути без додаткової оплати [9, с.43]. У свою чергу, Л. А. Муксінова відносить ненормований робочий день до режиму робочого часу [10, с. 113]; В. П. Силаєв вважає цей режим особливим [11, с. 68]; В. І. Прокопенко вказує, що це особливий режим робочого часу для керівників, спеціалістів, державних службовців, праця яких за характером виконуваних ними функцій не завжди може бути обмеженою нормальною тривалістю робочого дня, не піддається точному обліку внаслідок режиму роботи, а також для осіб, робочий час яких у зв'язку з особливостями організації їх праці розподіляється ними на свій розсуд [12, с. 294].

Законодавство про працю встановлює нормальну та скорочену тривалість робочого дня, а також допускає можливість визначати угодою сторін трудового договору тривалість неповного робочого дня. Тривалість ненормованого робочого дня законодавством не регламентована [13, с. 10].

Відсутність встановленої тривалості ненормованого робочого дня не дає підстав розглядати його як оціночне поняття в трудовому праві України. По-перше, за суб'єктивним складом встановлення ненормованого робочого дня пов'язано з переліком. По-друге, тривалість праці осіб з ненормованим днем не може проходити безмежно, невизначено в часі. Дійсне значення ненормованого робочого дня полягає не у відсутності державного (законодавчого) регулювання, а в тому, що за певних обставин, як виняток і за умов особливої матеріальної компенсації (додаткова відпустка, підвищення оплати праці), допускається робота понад нормальний робочий час [14, с. 53].

Стаття 50 Кодексу законів про працю України [15] встановлює для всіх робітників та службовців нормальну тривалість робочого часу, що не перевищує 40 годин на тиждень. Ця міра тривалості праці поширюється і на працівників із ненормованим робочим днем. Тому не можна погодитись з тим, що коло обов'язків або обсяг роботи є критерієм ненормованого робочого дня [16, с. 135].

Наказом Міністра внутрішніх справ України № 551 від 27.07.1998 затверджено Перелік посад працівників (які не мають спеціальних звань рядового і начальницького складу) з ненормованим робочим днем в органах, установах, організаціях Міністерства внутрішніх справ України, який також погоджений з Центральним комітетом профспілки держустанов України. Тут слід тричі підкреслити, що йдеться не про атестованих працівників.

Тобто офіцери, сержанти, що виконують функції держави з охорони правопорядку, не включені до переліку осіб, що можуть мати ненормовані робочі дні. Можливо, тоді працівники органів внутрішніх справ, що тижнями, іноді без вихідних, знаходяться на службі, перебувають на надурочних роботах?

Законодавством України передбачено особливий порядок впровадження надурочних робіт. Відповідно до ст. 64 Кодексу законів про працю України “надурочні роботи можуть проводитися лише з дозволу профспілкового комітету підприємства, установи, організації” [15].

Відповідно до наказу № 530 від 17 грудня 1991 р. “Про порядок компенсації особам рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ за службу понад встановлений законодавством робочий час, а також у дні щотижневого відпочинку та святкові дні” підставою для залучення працівників органів внутрішніх справ до надурочної служби є: а) письмові накази (розпорядження) керівників органів внутрішніх справ; б) графіки нарядів, чергувань, затверджені керівниками органів внутрішніх справ; в) для водіїв-працівників – вказівки у подорожньому листі, зроблені начальником (командиром) органу (підрозділу) внутрішніх справ, у розпорядженні якого знаходиться даний автомобіль.

У наказі вказуються причини, що викликали необхідність залучення працівників до надурочної служби, та тривалість такої. В термінових випадках керівники органів внутрішніх справ можуть давати вказівки про залучення працівників до роботи в надурочний час в усній формі з подальшим оформленням письмового наказу не пізніше трьох днів. В кожному органі внутрішніх справ наказом або вказівкою керівника призначається працівник, який здійснює персональний облік служби особового складу в надурочний час.

Зазначимо, що цим нормативно-правовим актом не передбачено отримання згоди профспілкового органу на роботу в зазначені дні, що суперечить загальним нормам трудового законодавства.

Стаття 62 Кодексу законів про працю України обмежує застосування надурочних робіт і вони, як правило, не допускаються. Але відмовитися зовсім від надурочних робіт неможливо, оскільки на підприємствах інколи виникають непередбачені обставини, які спонукають до їх впровадження. Припускаючи у таких випадках застосування надурочних робіт, держава надає правові гарантії, які забезпечують їх обмеження. Такими гарантіями є:

1) встановлення в законі вичерпного переліку фактичних обставин, які слугують підставою для застосування надурочних робіт на підприємствах, в установах й організаціях;

2) особливий порядок встановлення надурочних робіт. Відповідно до ст. 64 Кодексу законів про працю України надурочні роботи можуть застосовуватися тільки з дозволу профспілкового комітету підприємства, установи, організації. При цьому, розглядаючи заявки на дозвіл надурочних робіт, профспілкові комітети повинні перевіряти дійсну необхідність таких робіт, виявляти причини, які породжують їх, та вживати заходів до їх усунення;

3) обмеження кількості надурочних робіт на одного працівника;

4) окреслення кола осіб, яких забороняється залучати до надурочних робіт, а також осіб, які можуть залучатися до надурочних робіт тільки за їх згодою.

Інструкцією про порядок залучення працівників органів внутрішніх справ до несення служби понад установлений законодавством робочий час, у дні щотижневого відпочинку і святкові дні і надання відповідних компенсацій [17] закріплено норму, що до виконання службових обов'язків понад установлений законодавством робочий час, у дні щотижневого відпочинку і святкові дні особи рядового і начальницького складу органів, підрозділів і

навчальних закладів МВС України можуть залучатися для виконання невідкладних завдань щодо боротьби зі злочинністю і охорони громадського порядку за особливих оперативних умов.

Під діями працівників органів внутрішніх справ за особливих оперативних умов, відповідно до п. 2 даної Інструкції, необхідно розуміти: участь у проведенні заходів щодо розкриття тяжких злочинів, розшуку особливо небезпечних злочинців, звільнення заручників, попередження і припинення масових безладів і групових дій, що порушують роботу транспорту, зв'язку, підприємств і організацій, ліквідації наслідків стихійних лих, аварій, катастроф, епідемій або епізоотій, а також виконання інших невідкладних робіт, від терміновості виконання яких залежить нормальне функціонування органу внутрішніх справ.

Важливо підкреслити, що згідно зі ст. 65 Кодексу законів про працю України надурочні роботи не повинні перевищувати для кожного працівника чотирьох годин протягом двох днів підряд і 120 годин на рік. Вказану норму продубльовано й у відомчій нормативній базі. Згідно з Наказом МВС України № 530 від 17.12.1991 надурочна робота працівників органів внутрішніх справ не повинна перевищувати 120 годин на рік [17].

Оплата за роботу в надурочний час здійснюється у вищому розмірі порівняно з роботами нормальної тривалості. За погодинною системою оплати праці робота в надурочний час оплачується в подвійному розмірі годинної ставки. За відрядною системою оплати праці за роботу в надурочний час виплачується доплата у розмірі 100% тарифної ставки працівника відповідно до кваліфікації, оплата праці якого здійснюється за погодинною системою, за всі відпрацьовані надурочні години. У разі підсумованого обліку робочого часу оплачуються як надурочні всі години, відпрацьовані понад встановлений робочий час в обліковому періоді, у порядку, передбаченому законом. Компенсація надурочних робіт наданням відгулу не допускається.

При залученні осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, які утримуються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також коштів, що надходять за договорами від міністерств, відомств, підприємств, установ, організацій і громадян, до несення служби понад установлений законодавством робочий час оплата їхньої праці за цей час провадиться у розмірах, передбачених законодавством України про працю, з розрахунку посадового окладу й окладу за спеціальним званням. Служба осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ у дні щотижневого відпочинку та святкові дні може компенсуватися за їхньою згодою наданням іншого дня відпочинку або в грошовій формі у подвійному розмірі.

Висновок. Таким чином, атестовані працівники органів внутрішніх справ априорі не можуть бути суб'єктами трудових відносин з ненормованим робочим часом, оскільки коло осіб, що працює в органах внутрішніх справ на засадах ненормованості, обмежено працівниками, які не мають спеціальних звань рядового і начальницького складу.

Для виконання невідкладних завдань щодо боротьби зі злочинністю й

охорони громадського порядку за особливих оперативних умов працівники органів внутрішніх справ можуть залучатись до надурочних робіт, проте не більше ніж 120 годин на рік та з відповідною підвищеною оплатою таких робіт і гарантіями, передбаченими трудовим законодавством. Крім вказаного, залучення до надурочних робіт потребує відповідного нормативного оформлення та обліку.

Бібліографічні посилання

1. Про затвердження Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ : Постанова Кабінету Міністрів від 29 липня 1991 р. № 114 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/114-91-п>.
2. *Гинцбург Л. Я* Регулирование рабочего времени в СССР / Л. Я. Гинцбург. – М. : Наука, 1966. – 302 с.
3. *Каринский С. С.* Материальные и моральные стимулы к повышению производительности труда / С. С. Каринский. – М. : Юрид. лит., 1996. – 187 с.
4. *Новетна Э.* Рабочее время и время отдыха в условиях научно-технической революции / Э. Новетна. – М. : Изд-во АН СССР, 1981. – 231 с.
5. *Мочерний С.* Основи економічних знань. – К. : FEMINA, 1995. – 347 с.
6. *Веремчук М. А.* Правовое регулирование меры труда / М. А. Веремчук // Правоведение. – 1980. – № 2. – С. 74-77.
7. *Лях А. Ф.* Рабочее время и время отдыха / А. Ф. Лях. – М. : Вопросы труда, 1925. – 184 с.
8. *Воеводенко Н. К.* Правовое регулирование труда работников с ненормированным рабочим днем : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / МГУ. – М., 1976. – 20 с.
9. *Процевский А. И.* Нормативное регулирование рабочего времени в советском трудовом праве / А. И. Процевский // Правоведение. – 1960. – № 7. – С. 39-44.
10. *Муксинова Л. А.* Проблемы регулирования рабочего времени в СССР / Л. А. Муксинова. – М. : Юрид. лит., 1969. – 216 с.
11. *Силаев В. П.* Ненормированный рабочий день / В. П. Силаев // Социалистическая законность. – 1970. – № 5. – С. 68-69.
12. *Прокопенко В. І.* Трудове право України : підруч. / В. І. Прокопенко. – Х. : Консум, 1998. – 480 с.
13. *Гордієнко М. І.* Особливості правового регулювання робочого часу та часу відпочинку працівників ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук / М. І. Гордієнко. – Х., 2004. – 19 с.
14. *Островский Л. Я.* Рабочее время по советскому трудовому праву / Л. Я. Островский. – Минск, 1963. – 248 с.
15. Кодекс законів про працю України // ВВР УРСР. – 1971. – № 50. – Ст. 375.
16. Советское законодательство о труде : справочник / под ред. Коршунова Ю. Н., Лившиц Р. З., Румянцева М. С. – М. : Профиздат, 1980. – 482 с.
17. Наказ МВС України від 17.12.91 № 530 “Про затвердження Інструкції про порядок залучення робітників органів внутрішніх справ до несення служби понад установленний законодавством робочий час, у дні щотижневого відпочинку і святкові дні і надання відповідних компенсацій”. – К. : МВС України, 1992. – 12 с.

Коваленко А. В. Особенности режима рабочего времени сотрудников органов внутренних дел. В статье исследуются общественные отношения, имеющие место при выполнении служебных обязанностей сотрудниками органов внутренних дел на протяже-

нии рабочего времени. В качестве предмета работы определены нормы трудового права и практика их применения, теоретико-правовые исследования, касающиеся особенностей регулирования рабочего времени сотрудников органов внутренних дел. Предоставляется ответ на вопрос о правомерности привлечения к ненормированной работе аттестованных сотрудников органов внутренних дел. Определяются особенности правового регулирования сверхурочных работ сотрудников органов внутренних дел. Анализируется ведомственная нормативно-правовая база Министерства внутренних дел в вопросе регулирования режима рабочего времени работников органов внутренних дел и предоставляются выводы относительно согласования последней с нормами действующего трудового законодательства Украины.

Ключевые слова: *ненормированный рабочий время, сверхурочные работы, служба в органах внутренних дел, рабочее время, милиция.*

Kovalenko A. V. Features of working hours regime of internal affairs officers. The article investigates the social relations that occur while on duty police officers during working hours. For object defined norms of labor law and practice, theoretical and legal research on features of regulation of working time law enforcement officers. Available to answer questions involving the legality of irregular certified police officers. Peculiarities of legal regulation of overtime enforcement staff. Analyzed departmental regulatory framework Interiors in the regulation of working time law enforcement officers and provided conclusions on the coordination of the latter by the existing labor laws of Ukraine. Service in the internal affairs - a kind of public service that takes place in a specialized organ of executive power exercised by authorized entities to implement the functions of the state in the practice of law. It has all the features and principles of public service as a kind of professional service.

Each police officers and members of his family inside ready sprymany nenormovanist working day of the week; all are sensitive to the fact that "the service" police is that any hour of the day and any day of the year. This is a reflection of the Law of Ukraine "On Police", indicating that the police officer in Ukraine regardless of the position he occupies, the location and time when addressed by citizens or officials, a statement or report events that threaten personal or public safety or in the case of direct detection, is obliged to take measures to prevent and combat crime, rescuing people, providing aid to persons in need, installation and detention of persons who have committed an offense, the protection of the scene and inform to the nearest police department.

To perform urgent tasks to combat crime and public order under specific operational conditions of the employees of the Interior may be involved in the overtime, but not more than 120 hours per year and a corresponding increased payment of such works and guarantees provided by labor legislation. In addition to these, involving overtime requires the design of regulatory and accounting.

Keywords: *long working time, overtime work, service in law enforcement agencies, working hours, militia*

Надійшла до редакції 22.09.2014